

**PROGRAM RADA SA FINANSIJSKIM
PLANOM**

za 2025. godinu

DOO ZA UZGOJ, ZAŠTITU I LOV
DIVLJAČI I RIBA
DANILOVGRAD

DANILOVGRAD, decembar 2024. godina

UVOD

Na osnovu člana 19 Zakona o divljači i lovstvu („Sl. list CG“, br. 52/08, 48/15), **Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i D.O.O. za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba iz Danilovgrada**, dana 08. februara 2023. godine, zaključili su: **Ugovor o korišćenju lovišta " Danilovgrad " broj 08-314/23-571/4**

Ovim ugovorom uređuje se korišćenje lovišta " **Danilovgrad** " koje je ustanovljeno na cjelokupnoj teritoriji opštine Danilovgrad (u njenim administrativnim granicama), ukupne površine **48.644 ha**, a naročito: uslovi korišćenja lovišta, mjere koje je korisnik lovišta dužan da preduzme u cilju unapređenja lovišta, procjena brojnog stanja divljači po vrstama, prestanak i raskid ugovora i dr.

Na osnovu važećeg Zakona o divljači i lovstvu (Sl. list CG 52/08, i 48/15) D.O.O. za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba iz Danilovgrada, kao korisnik lovišta, dužno je da obavlja sljedeće poslove i zadatke od javnog interesa, da:

- izvodi planirane mjere za zaštitu divljači i njene životne sredine, kao i mjere za očuvanje i poboljšanje životnih uslova divljači;
- izvodi sanitarni odstrijel bolesne ili povrijeđene divljači;
- saraduje pri izvođenju mjera preventivne zdravstvene zaštite divljači i doprema uginulu divljač na veterinarski pregled;
- vodi evidencije o zaplijenjenoj i nađenoj uginuloj divljači;
- sakuplja, u saradnji sa institucijama iz oblasti zaštite prirode, podatke o divljači i njenoj životnoj sredini po određenoj metodologiji monitoringa;
- izvodi planirane mjere za sprječavanje štete od divljači i na divljači;
- procjenjuje štete od divljači i na divljači;
- obezbjeđuje stalnu kontrolu nad stanjem u sredini gdje divljač egzistira i obavještava nadležni državni organ o nedozvoljenim radnjama;
- čuva lovišta i druge poslove zaštite u skladu sa propisima;
- obezbjeđuje praktično obrazovanje iz oblasti gazdovanja divljači i lovstva;
- učestvuje u obrazovanju i osposobljavanju lovaca;
- izdaje dozvole za lov;
- komunicira sa vlasnicima zemljišta i šuma i sa javnošću;
- ponovo naseljava i unosi rijetke i ugrožene autohtone vrste divljači i uspostavlja odgovarajuću životnu sredinu;
- saraduje u naučno-istraživačkom radu koji se odnosi na divljač i lovstvo;
- saraduje pri izradi stručnih podloga za oblikovanje zaštitnih područja;

Nakon potpisivanja Ugovora o korišćenju lovišta urađena je i Lovna osnova sa periodom važenja od 01.04.2023. do 31.03.2033. godine.

I) OPŠTI PODACI O LOVIŠTU

1.1 Granice lovišta, tehnička opremljenost, površina lovišta

GRANICE LOVIŠTA

Odlukom o utvrđivanju lovnih područja („Sl. list CG“, broj 14/09), na teritoriji Crne Gore utvrđeno je pet lovnih područja: **Sjeverno, Istočno, Centralno, Submediteransko i Mediteransko lovno područje.**

Granice lovišta „**Danilovgrad**“ ustanovljene su Odlukom o ustanovljavanju lovišta i osnivanju lovišta sa posebnom namjenom („Službeni list CG“, broj 128/22).

Lovište „Danilovgrad“ nalazi se Submediteranskom lovnom području.

Lovište je ustanovljeno na teritoriji opštine Danilovgrad u cjelosti u njenim administrativnim granicama. Lovište je ravničarsko – planinskog tipa.

Granice: Granica je na sjeveroistoku sa Kolašinom, na jugoistoku i jugu sa Podgoricom, a na jugozapadu sa Cetinjem, a na sjeverozapadu i sjeveru sa Nikšićem. Granica počinje ispod vrha Žuta greda na kotu 2104, gdje je tromeđa opštinskih granica Danilovgrad, Kolašin i Nikšić. Odatle granica ide u pravcu jugoistoka preko Nikovog vrha, Planika, Smonika do Brajovića ponikvice, gdje je tromeđa opštinskih granica Danilovgrad, Kolašin i Podgorica. Od ove tačke granica ide u jugozapadnom pravcu, preko Martiničkog Gostilja, odakle silazi u Bjelopavličku ravnicu, do korita rijeke Zete, u mjestu Pričelje. Od ove tačke granica ide preko Veljeg brda do izvorišta Mareze, odakle ide preko izvora Kraljičino oko, rijekom Crkovnicom ide na zapad preko Bandića i Mokanje, gdje izlazi na Siljevicu, gdje je, ujedno, tromeđa opštinskih granica Podgorice, Cetinja i Danilovgrada. Granica od ove tačke skreće na sjever, preko kote 968 i ide na Velji Garač, odakle skreće na sjeverozapad vrhovima do Lupoglava – kota 1188, nastavlja do Stolačkog vrha, na 1134 metara nadmorske visine, gdje je i tromeđa opštinskih granica Danilovgrada, Nikšića i Cetinja. Odatle granica skreće na sjeveroistok, preko Jasenovca, Srednje gore, Zagorka dolazi do korita rijeke Zete, a zatim ide koritom rijeke Zete na sjever, do Glave Zete. Granica, zatim, nastavlja preko Smrekovca, Sinjevaca, Zakamenja na kotu 1354, odakle preko Rovačkog krša, Oštre glave, Žute grede (Korine stijene), preko Carapulja, ide na sjever, preko Suvog vrha i Magline, na Žutu gredu, odakle je počela.

Površina lovišta iznosi 48. 644 ha.

TEHNIČKA OPREMLJENOST

Društvo posjeduje 4 službena vozila i to: tri vozila Lada niva i jedno vozilo Nissan terrano, kao i čamac i pentu marke "Merkuri" i prikolicu za čamac. U posjedu imamo još i inkubator kapaciteta 1500 fazanskih jaja, koji je Društvu poklonio sponzor ribolovnog kluba.

Kamere zamke (foto HC PRO 700LTE, HC 810 digital trail camera)

Društvo posjeduje službeno naoružanje.

1.2 POVRŠINA LOVIŠTA

Red. br	Naziv površine	Površina ha
1.	Urbana područja, saobraćaj i industrija	293
2.	Površinski kopovi	64
3.	voćnjaci	53
4.	livade	2736
5.	Kompleksi kultivisanih parcela	128
6.	Pretežno poljoprivredna zemljišta sa značajnim učešćem prirodne vegetacije	8113
7.	Lišćarske šume	14745
8.	Četinarske šume	2019
9.	Mješovite šume	3650
10.	Pašnjaci	906
11.	Prelazno područje šume i makije	12514

12.	Gole stijene	827
13.	Područje sa oskudnom vegetacijom	2596
UKUPNO		48644

1.3 KRATAK OPIS PRIRODNIH I DRUGIH USLOVA U LOVIŠTU

Teritoriju lovišta „Danilovgrad“ čine Bjelopavlička ravnica, smještena u dolini rijeke Zete i njenih pritoka, prostor ruralnog brdovitog područja i prostor visokih šumskih kompleksa i visokih planina.

Nadmorske visine u lovištu se kreću od 35 m u dolini Mareze, 60 m kod Glave Zete, 1.436 m na Veljem Garču (preko 880 m visine Mali Garač), do 1.927 m na Prekornici (vrh Kula) i preko 2.100 m na južnim prostorima Maganika. Od Danilovgrada do Prekornice ima oko 30 km (raznovrsnost na malom prostoru). Dio Opštine, prosječne visine 800-1000 m čine pretplaninski prostori i prostori tzv. „ljutog krša“ ili Holokarsta sa razvijenim karstnim oblicima reljefa i hidrografije.

Pregled učešća pojedinih zona u lovištu, po visini (visinske zone) dat je u narednoj tabeli.

Tabela br. 1

ZONA	NADMORSKA VISINA ZONE	POLOŽAJ ZONE	%
I - ZONA	35 – 200 m	Teritorije u dolini rijeke Zete i Bjelopavličke ravnice, (urbano i poljoprivredno zemljište). Tu pripada: Čeranića glavica, brda Kurilo, Taraš, Visočica ...	28
II - ZONA	200 – 600 m	Brdsko–planinsko zaleđe Bjelopavličke ravnice, (ruralno i poljoprivredno i slabo obraslo zemljište).	16

III - ZONA	600 – 1.000 m	Predplaninski prostor–(manje poljoprivredne površine i nisko–produktivne šume).	21
IV - ZONA	1.000 – 1.400 m	Planinski prostor visokih šumskih kompleksa, bora i bukve, bukve i jele, sa manjim učešćem drugih vrsta četinara i lišćara (cer, javor, smrča, žbunasta i prizemna flora).	20
V - ZONA	Iznad 1.400 m	Prostor visokih planina visokih šumskih kompleksa, bukve i bora i planinskih pašnjaka.	15

Najveći dio teritorije lovišta zahvataju tereni iznad 200 mnnv, sa oko 72%, dok prostori iznad 600 mnnv zauzimaju oko 56% teritorije opštine. Tereni niži od 600 mnnv sa povoljnim klimatskim uslovima i dugim vegetacionim periodom su bogati florom i faunom, sa dosta plodnog zemljišta i bogatstvom vode (vodotoci, izvori, bunari). Takvi prostori zauzimaju oko 44% površine lovišta Danilovgrad.

Sa aspekta ekspozicije, najveći dio lovišta ima južnu i jugoistočnu ekspoziciju, što pogoduje većoj temperaturi zemljišta, time i uzgoju divljači.

Na području lovišta nema nijednog lokaliteta koji je neprohodan ili potpuno nepristupačan, a osim toga lovište obiluje i sa dosta površina sa ravnim ili blago nagnutim brežuljcima.

Voda je neophodna za divljač, za podmirenje njenih životnih potreba u lovištu. Divljač vodu uzima direktno sa izvora i vodenih tokova ili indirektno kroz uzetu hranu biljnog i životinjskog porijekla. Predjeli sa dovoljno vode, prošarani izvorima, potocima, rječicama čvršće vežu divljač za lovište. Osim toga prisustvo vode pogoduje boljem razvoju vegetacije te daje divljači više hrane i zaklona.

Mora se nastojati da u lovištu tokom čitave godine bude dovoljno čiste i zdrave vode za piće, a ovo iz prostog razloga što zagađena voda može izazvati zarazna oboljenja od kojih mogu nastati štete većih razmjera.

Zbog nedostatka vode na pojedinim lokalitetima, gdje neke vrste divljači imaju svoja stalna staništa, u njenoj potrazi, divljač napušta ove lokalitete, čime se remeti raspored divljači u lovištu. Što će značiti da će Društvo aktivno raditi na pravljenju pojilišta u saradnji sa lovcima kao što je to i urađeno u 2024. godini.

Klimatski uslovi

Klima je važan životni uslov za uspješno gajenje divljači. Odabir vrste divljači koja će se gajiti zavisi od klime tog područja, a brojno stanje i vitalnost jedinki zavisi od godišnjih vremenskih uslova. Dugotrajne sniježne padavine i duži period zadržavanja sniježnog pokrivača, ekstremno niske temperature nepovoljno će uticati na život divljači. Ovakvi uslovi učiniće joj nedostupnu, ionako, oskudnu hranu, što će prouzrokovati gubitke i slabu vitalnost jedinki. Kišna proljeća i ljeta pogodovaće razvoju i dužem opstanku sočne vegetacije, što je posebno potrebno kako bi se za zimu divljač što bolje tjelesno pripremila.

Klimatski faktori djeluju na šumu neposredno i posredno. Šuma je za uzgoj divljači od velikog značaja jer predstavlja osnovnu prirodnu prehrambenu osnovu, zaklon i sklonište. Neposredno na razvoj šume i pojedinih stabala utiču razni klimatski faktori: svjetlost, toplota, padavine, vjetrovi i dr. Posredno djelovanje ispoljava se uticajem klime na pedogenetske procese pri stvaranju raznih tipova šumskih zemljišta.

Klimatski faktori ne djeluju nikad istim intenzitetom jer ih orografski faktori modifikuju, što ima za posljedicu mogućnosti pojave različitih mikroklimata u jednom relativno homogenom klimatskom reonu, a samim tim i pojavu različitih biljnih zajednica na malom rastojanju. I sama šumska vegetacija utiče na prostor u kome se nalazi, formirajući specifične uslove fitoklime.

Postoji više meteoroloških elementa koji se najčešće upotrebljavaju kao pokazatelji klime. Prvenstveno su to temperatura vazduha, padavine i relativna vlažnost vazduha koji utiču na sve biološke procese.

Temperatura vazduha je meteorološki element koji se najčešće upotrebljava kao pokazatelj klime i koji utiče na sve biološke procese. Najveće temperaturne promjene događaju se u najnižem sloju vazduha gdje živi većina biljaka. U tom prizemnom sloju može danju biti vrlo toplo, a noću hladno za vedrog i mirnog vremena kad je vrlo slabo miješanje vazduha. Zbog toga se standardno mjerenje temperature vazduha obavlja termometrima koji se nalaze u zaklonu na visini 2 m iznad tla gdje je dnevno kolebanje temperature manje.

Padavine su sledeći meteorološki element koji definiše klimu nekog područja. Količina padavina jedan je od meteoroloških elemenata koji je u vezi sa vlagom u atmosferi. Svakodnevnim mjerenjima na meteorološkim stanicama dobijaju se podaci o dnevnim

količinama padavina. Iz dnevnih količina dobijaju se mjesečne, a zbrajanjem mjesečnih dolazimo do godišnje količine padavina. Niz od 12 mjesečnih količina daje godišnji hod. Raspodjela padavina na nekom području povezana je različitim stazama atmosferskih poremećaja (ciklona i anticiklona) u kojima se uglavnom vlaga vazduha diže, te nastaju oblaci i padavine. U orografski razvijenom području, kao što je područje ovog lovišta, brda i planine pospješuju dizanje vlažnog vazduha i stvaranje oblaka pa su to područja s povećanom količinom padavina.

Relativna vlažnost vazduha je još jedan faktor koji definiše klimu nekog područja. Pod vlagom u vazduhu smatra se samo vodena para u smjesi sa ostalim gasovima u atmosferi, a ne kapljice vode i leda. Vodena para u atmosferu dolazi evapotranspiracijom sa podloge i biljnog pokrivača. Zato je vazduh u donjim slojevima troposfere najvlažniji, a sa visinom se vlažnost vazduha smanjuje. Prizemna količina vodene pare se mijenja, nekad je vazduh suvlji, a nekad vlažniji. Međutim, svakoj temperaturi vazduha odgovara maksimalno moguća količina vodene pare i tada je vazduh zasićen. Prema tome, relativna vlažnost vazduha je meteorološki element koji pokazuje do kojeg postotka je vazduh zasićen vodenom parom pri određenoj temperaturi vazduha. Poznavanje tog meteorološkog elementa uopšte je važno jer stvaranje magle, oblaka, kiše, rose, mraza i ostalih hidrometeora zavisi o količini vlage u vazduhu. Povoljni uslovi s obzirom na rast bilja su uz relativnu vlažnost između 50% i 90%. U tom se rasponu sa povećanjem vlažnosti vazduha povećava i fotosinteza, posebno ako je sunčevo zračenje jače. Relativna vlažnost vazduha mijenja se prostorno i vremenski, što znači da zavisi i o zemljinoj širini i reljefu tla, te ima svoj dnevni nivo. Djelovi terena koji pogoduju rashlađivanju zemljišta i vazduha ili gdje se zadržava hladan vazduh imaju u prosjeku višu relativnu vlažnost jer je u hladnom vazduhu i relativna vlažnost veća. S toga je u mrazištima i udubljenim terenima kao i na planinama relativna vlažnost visoka. Obzirom na godišnji hod relativne vlažnosti vazduha razlikuje se pet osnovnih tipova: kontinentalni, okeanski (maritimni), visoki, monsunski i tropski tip. Djelovi terena koji pogoduju rashlađivanju zemljišta i vazduha ili gdje se zadržava hladan vazduh imaju u prosjeku višu relativnu vlažnost jer je u hladnom vazduhu i relativna vlažnost veća. Stoga je u mrazištima i udubljenim terenima kao i na planinama relativna vlažnost visoka.

Na klimu lovišta Danilovgrad osim geografske širine utiče blizina mora i nadmorska visina. U najnižim djelovima lovišta (Bjelopavlička ravnica), zastupljena je izmijenjeno submediteranska klima koja se odlikuje dugim, suvim i toplim ljetima, a blagim i vlažnim zimama. S povećanjem nadmorske visine klima postepeno prelazi u umjereno kontinentalnu, koja je karakteristična za brdska područja opštine. U najvišim predjelima opštine zastupljena je planinska klima koju odlikuju nešto veće padavine netipične za ovaj klimat.

Svi klimatski, važni, parametri dati su u sljedećem pregledu:

- srednja godišnja temperatura vazduha u Danilovgradu je 15 °C, dok je na padinama Maganika 4 °C; najtopliji mjesec je jul sa srednjom temperaturom 24,2 °C, a najhladniji je januar sa srednjom temperaturom od 4,3 °C.

- prosječna godišnja oblačnost u Danilovgradu iznosi 5,2 desetina pokrivenosti neba; u prosjeku tokom godine ima 115 oblačnih dana, dok je prosječan broj vedrih dana 96,3 godišnje; Danilovgrad ima dugo sijanje sunca tokom godine i to prosječno između 6,2 i 6,5 h/dan (i do 2372,5 h/godina).

- godišnje se izluči oko 2000 mm padavina (u planinskom području i do 2.500 mm); sa padavinama od preko 10 mm ima 61 dan godišnje, a preko 1 mm i više 115 dana godišnje, dok sa padavinama od 0,1 mm i više ima 123 dana godišnje. Ostalo čini 30,7 tmurnih dana.

- sniježni pokrivač se kreće od 1,0 cm u dolini rijeke Zete, do 1,0 m u planinskom dijelu lovišta (Prekornica, Maganik); u zavisnosti od nadmorske visine snijeg se zadržava od 5 -10 dana godišnje u nižim, odnosno 60 -180 dana u planinskim predjelima.

- vlažnost vazduha je najveća u novembru i iznosi oko 80%, a najmanja u julu i avgustu i iznosi 62%, pa je prosječna relativna vlažnost vazduha 71%.

- najveću zastupljenost imaju jugoistočni vjetar (12 dana) i sjeverozapadni vjetar (12 dana); sjeverni vjetar ima brzinu od 30m/s, jugoistočni i sjeverozapadni 20m/s.

Kada se analiziraju navedeni podaci može se reći da je srednja temperatura vazduha za period od 10 godina dosta povoljna za uzgoj većine vrsta divljači u lovištu.

Kada su u pitanju ekstremno niske temperature treba istaći da su one najopasnije za mladu divljač, a pogotovu ako se javi u vrijeme kada se neka divljač koti. Veoma su nepogodne i za divljač koja se loše hranila i koja je u slaboj kondiciji. Osim toga, niske temperature zamrznu snijeg i zemljište i otežavaju, ne samo ishranu prirodnim putem, već i dolazak do postavljene hrane na hranilištima.

Niske temperature se javljaju u višim predjelima lovišta, a to se poklapa baš sa onim predjelima gdje glavne vrste divljači imaju svoja stalna staništa.

Apsolutno visoke temperature mogu, takođe, imati negativan uticaj na divljač, jer iz zemljišta oduzimaju vodu i vlagu i time uništavaju biljni pokrov. Visoke temperature smanjuju proces razmjene materija i od visokih temperatura najviše strada ona divljač na području krša, gdje pored slabe vegetacije, nema ni odgovarajućeg zaklona ni dovoljno vode.

Ekstremno visoke temperature se javljaju u nižim predjelima lovišta i nemaju tako štetnog uticaja na divljač u ovom lovištu.

Količina padavina u lovištu ima veliki uticaj na uzgoj kultura, što je u direktnoj povezanosti sa kvantitetom i kvalitetom ishrane divljači. Umjerene količine padavina imaju veoma pozitivan uticaj na bujnost vegetacije, sa jedne, i, generalno popravljaju uslove ishrane. Ako su padavine duge može doći do negativnog uticaja na stanište – lovište, koje se ogleda kroz spiranje i odnošenje zemljišta, ispiranje hranljivih sastojaka, a ponekad i kroz poplave terena koji predstavljaju prirodno stanište divljači. Sa druge strane, sušni periodi drastično mijenjaju prehranbene uslove, pa je divljač najčešće, prisiljena na migracije, u potrazi za hranom, ili se hrani travama lošijeg kvaliteta, što negativno utiče na kvalitet uzgoja divljači.

Interesantno je i važno prikazati broj vedrih dana u pomenutom periodu, jer se tako u potpunosti stiče prava slika o uticaju klime na ovo lovište. Sunčana svjetlost pospješuje izmjenu materije u organizmu i ona je neophodna mladuncima dok su u razvoju. Sunčana svjetlost aktivira i D – vitamin, neophodan za rast kostiju, jer reguliše izmjenu kalcijuma i fosfora.

Pored temperature i padavina, vjetrovi imaju veliki uticaj na opstanak i razmnožavanje divljači na određenom području, a njihov uticaj može da bude veoma štetan i na vegetaciju lovišta na koju je divljač upućena radi ishrane i zaklona. Generalno posmatrano stalni, jaki, suhi, topli vjetrovi nepovoljno utiču na divljač, koja je u tim slučajevima primorana da traži mjesta koja su zaštićena od vjetrova.

Na ovom području, u toku godine, duvaju sljedeći vjetrovi:

*sjever je hladan vjetar koji duva od jeseni, pa preko zime, do proljeća, pri čemu donosi zahlađenje, kod kojeg temperatura znatno pada, a može da duva i velikom brzinom,

kada i pričinjava najveće štete; ako sjever duva u proljeće i ljeto velikom jačinom onda pričinjava štetu zaštićenoj divljači (mladuncima), a i vegetaciji.

*jugo je vjetar koji najavljuje kišu i najviše duva tokom jeseni i zime, a nešto rjeđe u proljeće; rijetko se javlja u toku ljetnih mjeseci, no ako se javi bez kiše, onda je štetan i za divljač i vegetaciju.

*istočni vjetar ima skoro iste osobine kao i sjever i javlja se u istim mjesecima.

Iz navedenih podataka se vidi da na području lovišta vlada sredozemna klima, a samo na krajnjem sjeveru lovišta, u najvisočijim planinskim predjelima, umjereno kontinentalna i kontinentalna klima. Nepovoljne okolnosti za divljač u reonu umjereno kontinentalne i kontinentalne klime leže u tome što su staništa duže pokrivena snijegom, pa divljač teže dolazi do hrane, ali je opšta konstatacija da su se sve vrste divljači u lovištu prilagodile ovim klimatskim uslovima i uglavnom ih dobro podnose.

II STANJE POPULACIJE DIVLJAČI

Prema članu 7 Pravilnika o sadržini i načinu izrade Lovne osnove i učešću zainteresovanih lica u postupku njenog donošenja („Službeni list CG“ broj 53/11) divljač se osim na osnovu Zakona o divljači i lovstvu, razvrstava na:

1) prema namjeni površina na uzgojnu vrstu - vrsta divljači koja se prvenstveno uzgaja ili se planira uzgajati, i

2) na ostale vrste - vrste koje prirodno žive u lovištu ili se unose u lovište neposredno pred lovnu sezonu.

Prema načinu migracije divljač se razvrstava na:

1) **stalne vrste** (vrsta divljači koja u lovištu živi tokom cijele godine, u njemu nalazi hranu i zaklon i razmnožava se);

2) **sezonske vrste:**

- vrsta divljači koja prelazi iz lovišta u loviše tokom cijele godine, u zavisnosti od godišnjeg doba;

- selice stantarice (gnjezdarice) – divljač koja dolazi u lovište tokom proljeća, u njemu se hrani, sklanja i razmnožava, a u jesen odlazi;

- selice zimovalice - vrsta divljači koja u lovište dolazi tokom jeseni i zime, u njemu se hrani i sklanja, a u proljeće odlazi;

3) povremene vrste:

- vrsta divljači koja dolazi u lovište samo povremeno, u njemu se hrani, sklanja i razmnožava;

4) prolazne vrste

- vrsta divljači koja tokom svoje migracije prolazi kroz lovište.

Brojno stanje divljači utvrđeno je u skladu sa **članom 8 Pravilnika o sadržini i načinu izrade lovne osnove i učešću zainteresovanih lica u postupku njenog donošenja za:**

1) **krupnu divljač** – procjenom brojnosti, opažanjem i praćenjem tokom cijele lovne godine, a iskazan je brojem grla po polnoj i dobnoj strukturi;

2) **sitnu divljač** – procjenom brojnosti u proljeće i praćenjem tokom cijele lovne godine.

Naziv divljači		Broj jedinki
Domaći naziv	Latinski naziv	
Mrki medvjed	Ursus arctos L.	15+
Srna	Carpeolus capreolus L.	350+
Divlja svinja	Sua scropha L.	50
Zec	Lepus europaeus Pall.	1500+
Jarebica kamenjarka	Alectrois graeca Meissn.	500
Fazan	Phasianus sp. L.	1100
Šakal	Canis	60+
Vuk	Canis lupus L.	40+
Lisica	Vulpes vulpes L.	200+
Jazavac	Meles meles L.	400
Divlja mačka	Felis silvestris L.	112
Kuna bjelica	Martes foina Ehr.	700
Grlica	Streptopelia turtur L.	1200

Šumska šljuka	Scolopax rusticola L.	2500
Prepelica	Coturnix coturnix L.	1500
Golub pećinar	Columba livia L.	400
Golub grivaš		400
Divlja patka	Anas platyhynchos	600
Patka krža	Anas creca	200
Patka zviždara	Anas penelopae	200

Kontrolisani lov na određenim, a zaštita i prihranjivanje na ostalim terenima u planu je kao mjera održavanja broja jedinki na optimalnom nivou što se pokazalo i kao slučaj sa prenamnožavanjem jedinki mrkog medveda u lovištima širom Crne Gore.

Usled povoljnih klimatskih i ostalih uslova povećana je populacija divlje svinje te će se nastaviti planiranim mjerama kontrolisanog odstrjela tokom lovne sezone uz obaveznu veterinarsku kontrolu odstrijeljene divljači.

Po prestanku zimskog perioda a prije kretanja vegetacije dok je vidljivost i preglednost terena dobra, obaviće se brojanje divljači. Populacija divljači, njihova brojnost i stanje će se pratiti tokom cijele godine. Zašto je jako bitan klimatski faktor pokazuje se i kroz situaciju da sve manje jedinki mrkog medveda idu u stanje hibernacije.

Stvarno brojno stanje divljači nije moguće sa apsolutnom tačnošću utvrditi ali dobrom organizacijom može se doći do približnog broja stanja divljači, prilikom čega je dozvoljena greška pri prebrojavanju divljači do + / - 20%

Napomena: Divljač u čijoj je koloni pored broja stavljen simbol +, je u velikom rastu zbog povoljnih klimatskih uslova, ali određene vrste divljači i zbog statusa "zaštićene" divljači.

III PODACI O GAZDOVANJU SA DIVLJAČI I LOVIŠTEM

3.1. Mjere za očuvanje i razvoj divljači

U narednom periodu lovstvo u Danilovgradu biće organizovano od strane DOO za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba Danilovgrad, kao korisnika lovišta, kao djelatnost koja objedinjava lov kao sport i rekreaciju, lov kao privrednu djelatnost, uzgoj i zaštitu, plansko i racionalno korišćenje divljači, zatim obučavanje lovačkih pasa kao i unošenjem jedinki divljači.

U narednom periodu, radi postizanja osnovnih ciljeva u lovištu "Danilovgrad" radi unapređenja divljači i lovstva, preduzimaće se sljedeće mjere:

- zaštita divljači i lovišta
- uzgoja divljači u lovištu
- uređenja lovišta
- korišćenja divljači i lovišta
- obim lova i plan odstrijela divljači
- sprječavanja šteta od divljači i na divljači

3.1.1 Mjere zaštite divljači u lovištu

Društvo će kao korisnik lovišta Danilovgrad nastaviti sa preduzimanjem mjera zaštite divljači u lovištu i to:

- čuvanje lovišta putem organizovane lovočuvarske službe uz saradnju sa pripadnicima MUP-a PJ Danilovgrad
- suzbijanje nezakonitog lova
- poštovanje zakonom određenih lovnih sezona za sve vrste divljači
- skraćivanje lovne sezone ako u lovištu dođe do smanjena brojnog stanja neke vrste lovostajem zaštićene divljači ispod prirodnog kapaciteta
- smanjivanje broja predatora koji prave štetu u lovištu
- sprovođenje preventivnih mjera u lovištu radi zdravstvene zaštite divljači i drugih životinjskih vrsta
- spašavanje divljači od elementarnih nepogoda
- obezbjeđivanje mira u lovištu
- sprovođenje mjera propisanih međunarodnim ugovorima o zaštiti migratornih vrsta
- druge mjere predviđene zakonom i planskim aktima

Mjere zaštite divljači putem kamera-zamki

Zaštita divljači postaje sve važnija u kontekstu modernih izazova poput krivolova, uništavanja staništa i konflikata između čovjeka i prirode. Upotreba kamera-zamki (tzv. "wildlife camera traps") postala je ključni alat u zaštiti i očuvanju divljači, omogućujući neinvazivno praćenje životinja u njihovom prirodnom okruženju. Ove kamere nude brojne prednosti u monitoringu, zaštiti i istraživanju populacija divljači. U nastavku je detaljan pregled mjera zaštite divljači korištenjem kamera-zamki.

Praćenje prisutnosti i aktivnosti divljači

Kamere-zamke omogućuju kontinuirani nadzor divljači, čime se prikupljaju vrijedni podaci o njihovoj brojnosti, aktivnostima i kretanju. Postavljanjem ovih kamera na strateškim lokacijama, kao što su staze kojima divljač često prolazi, hranilišta ili pojilišta, Društvo može dobiti uvid u:

**Koje vrste divljači posjećuju određeno područje.*

**Koliko često prolaze tim putem.*

**Njihovo ponašanje u različitim vremenskim uslovima i godišnjim dobima.*

Ovi podaci omogućavaju bolje planiranje lovnih aktivnosti, uzgoja i zaštitnih mjera, te pružaju osnovu za procjenu zdravlja i stabilnosti populacije.

Detekcija i suzbijanje krivolova

Krivolov predstavlja ozbiljnu prijetnju za divljač, posebno za ugrožene vrste. Kamere-zamke mogu se koristiti za otkrivanje i dokumentovanje ilegalnih aktivnosti unutar lovišta:

**Snimanje ulaska neovlaštenih osoba u zaštićena područja.*

**Praćenje aktivnosti koje upućuju na krivolov (npr. postavljanje klopki, nezakonit lov vatrenim oružjem, sajlama ili farovima).*

**Identifikacija vozila ili lica uključenih u krivolov.*

Ovaj sistem nadzora može biti ključan u saradnji s nadležnim institucijama, kako bi se krivolovci identifikovali i pravovremeno procesuirali.

Zaštita ugroženih vrsta i mladunčadi

Kamere-zamke mogu pomoći u zaštiti ranjivih vrsta i mladunčadi koje su posebno izložene opasnostima u divljini, kao što su predatori ili krivolovci. Postavljanjem kamera u blizini gnijezda, brloga ili skloništa:

Moguće je pratiti razvoj i rast mladunčadi te njihov izlazak iz skloništa.

Utvrđuje se prisutnost potencijalnih predatora u blizini osjetljivih područja.

Omogućava se pravovremena reakcija u slučaju ugrožavanja, kao što su smanjenje broja predatora ili ograničavanje ljudske aktivnosti u blizini gnijezda.

Zaštita staništa i identifikacija prijetnji

Kamere-zamke se takođe koriste za praćenje promjena u staništima i identifikaciju prijetnji koje mogu ugroziti divljač. To uključuje:

**Praćenje dolaska invazivnih vrsta koje mogu ugroziti autohtonu divljač.*

**Uočavanje aktivnosti koje oštećuju staništa (npr. ilegalna sječa šuma, građevinski radovi, zagađivanje voda).*

**Praćenje sezonskih migracija i promjena u obrascima kretanja divljači, što može ukazivati na promjene u staništu ili pritiske iz okoline.*

Snimke koje kamere zabilježe omogućavaju rano prepoznavanje problema i preduzimanje mjera kako bi se zaštitilo stanište i očuvala bioraznolikost.

Poboljšanje planiranja lova i uzgoja divljači

Podaci prikupljeni kamerama-zamkama mogu se koristiti za donošenje boljih odluka o upravljanju populacijama divljači. Na primjer:

Prikupljeni videozapisi omogućavaju praćenje dinamike unutar populacija (omjer polova, broj mladunčadi, sezonske migracije), što je važno za određivanje optimalnih lovnih kvota.

Informacije o zdravstvenom stanju i ponašanju divljači pomažu u odabiru mjera za uzgoj i očuvanje vrsta koje su u opadanju.

Primjenom tih podataka, Društvo može sprovoditi ciljani uzgoj divljači, kao i prilagoditi lovne aktivnosti kako bi osigurali održivost populacija.

Edukacija i podizanje svijesti javnosti

Korištenje kamera-zamki ne služi samo zaštititi divljači, već i kao alat za edukaciju članova lovačkih društava i šire javnosti. Snimci divljači u prirodnom okruženju mogu:

**Služiti kao edukativni materijal o važnosti očuvanja divljih životinja i njihovih staništa.*

**Pomoći u podizanju svijesti o prijetnjama s kojima se suočavaju populacije divljači, kao što su krivolov, gubitak staništa i klimatske promjene.*

**Podsticanje lokalne zajednice na odgovorniji odnos prema okolini i divljači.*

**Organizacija predavanja, radionica i drugih obrazovnih aktivnosti uz prikazivanje snimaka iz kamera-zamki može pomoći u širenju ekološke svijesti i podršci lokalne zajednice za aktivnosti očuvanja prirode.*

Kamere-zamke predstavljaju efikasan alat za zaštitu divljači, nudeći sveobuhvatno rješenje za praćenje, istraživanje i sprječavanje krivolova. Njihova upotreba omogućuje neinvazivno prikupljanje podataka o divljači, što pomaže u donošenju što boljih odluka o upravljanju populacijama i staništima. Primjenom ovih tehnoloških rješenja, Društvo će značajno unaprijediti svoje aktivnosti u zaštiti i očuvanju divljači, istovremeno edukujući i podižući svijest javnosti o važnosti očuvanja prirodnih resursa.

3.1.2 Mjere uzgoja divljači u lovištu

Mjere uzgoja divljači u lovištu koje će Društvo preduzeti u cilju uzgoja divljači su:

- obezbjeđivanje dovoljne količine biljne hrane (meloracijom pašnjaka i livada i nabavkom potrebnih količina kabaste, zrnaste ili gomoljaste hrane)
- pravljenje solila
- kao što je već navedeno Društvo će aktivno raditi na pravljenju pojilišta
- izgradnja zaklona

Uzgoj divljači i njen unos u lovište predstavljaju ključne aspekte održivog upravljanja prirodnim resursima i očuvanja biodiverziteta. Društvo za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba iz Danilovgrada prepoznaje značaj kontrolisanog uzgoja i pažljivog balansiranja broja jedinki u lovištu kako bi se očuvala stabilnost ekosistema. Osim fazanerije koju Društvo već ima, u planu je proširenje njenih kapaciteta u 2025. godini, kao i razvoj uzgajališta jarebice, što predstavlja još jedan važan korak ka očuvanju ove vrste i obezbjeđivanju optimalnog broja jedinki u lovištu.

Važnost uzgoja divljači i njen unos u lovište

Uzgoj divljači je proces koji podrazumijeva odgajanje i brigu o divljim životinjama u kontrolisanim uslovima, s ciljem njihovog kasnijeg unosa u prirodna lovišta. Ova praksa je od izuzetnog značaja za očuvanje populacije divljih životinja, naročito u situacijama kada su prirodni uslovi nepovoljni ili kada se suočavamo sa smanjenjem broja jedinki zbog prekomjernog lova, bolesti, krivolova ili gubitka staništa. Kroz uzgoj i kontrolisan unos divljači u lovišta, lovačka društva pomažu da se održi stabilna populacija, što je ključno za ekološki balans.

Održavanje stabilnosti populacije

Jedna od glavnih funkcija uzgoja divljači je obezbjeđivanje dovoljnog broja jedinki u lovištu kako bi se održala prirodna ravnoteža između vrsta. Bez ovakvih aktivnosti, populacije divljih životinja mogu značajno opadati zbog raznih faktora, što može dovesti do poremećaja u ekosistemu. Kontrolisani uzgoj omogućava da se u prirodne uslove unesu zdrave jedinke, koje će se dalje razmnožavati i doprinosti održivosti vrste u određenom području.

Povećanje biodiverziteta

Biodiverzitet je osnovni pokazatelj zdravlja ekosistema. Što je veća raznolikost biljnih i životinjskih vrsta u nekom staništu, to je taj ekosistem otporniji na promjene i prirodne katastrofe. Unos divljači uzgojene u kontrolisanim uslovima pomaže u očuvanju ili povećanju biodiverziteta, jer osigurava da određene vrste koje su možda pod pritiskom opstanu i razvijaju se u zdravom prirodnom okruženju.

Sprječavanje prekomjernog lova

Uzgoj divljači je važan i zbog smanjenja pritiska na prirodne populacije. Kada se određena divljač uzgaja u kontrolisanim uslovima i postepeno unosi u lovišta, to smanjuje pritisak na divlje populacije koje su već prisutne. Na ovaj način, održava se ravnoteža između lovnih aktivnosti i očuvanja divljači, što doprinosi održivosti lovstva kao aktivnosti.

Društvo za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba iz Danilovgrada već godinama ima fazaneriju, gdje se uzgajaju fazani za unos u lovište. Ovaj program je uspješno doprinio povećanju populacije fazana u lovištu, omogućavajući održivo lovstvo i zaštitu ekosistema. Ipak, Društvo prepoznaje potrebu za daljim proširenjem i unapređenjem

kapaciteta svoje fazanerije, posebno u svjetlu povećanih potreba za unosom divljači u lovište.

U 2025. godini, planirano je značajno proširenje kapaciteta fazanerije, što će omogućiti uzgoj većeg broja fazana i bolje uslove za njihov razvoj. Povećanje kapaciteta fazanerije će osigurati da se svake godine u lovište unese dovoljan broj jedinki, čime će se obezbijediti stabilna populacija i održivi uslovi za lov.

Uzgajalište jarebice: Novi korak u očuvanju vrste

Pored proširenja fazanerije, Društvo planira i otvaranje uzgajališta jarebica. Jarebice su vrsta koja je od izuzetne važnosti za lovišta, ali koja je u nekim područjima suočena s padom broja jedinki zbog promjena u staništu, prekomjernog lova i drugih faktora. Zbog toga je važno obezbijediti kontinuiran unos jarebica u lovišta kako bi se održao njihov optimalan broj.

Optimalan broj jarebica u lovištu je ključan za stabilnost populacije ove vrste, ali i za ekološku ravnotežu. Preveliki broj jedinki može dovesti do povećanog pritiska na resurse, dok premali broj može ugroziti opstanak vrste. Kroz uzgajalište, Društvo će imati mogućnost da kontroliše broj jedinki koje se unose u lovište, prilagođavajući ga potrebama i kapacitetima ekosistema.

Zašto je važno održavati optimalan broj jedinki jarebice u lovištu?

Jarebice su ptice koje imaju važnu ulogu u ekosistemu lovišta. One se hrane insektima, biljkama i sjemenkama, čime direktno utiču na ekološku ravnotežu. Osim toga, jarebice su važan dio prehrambenog lanca, budući da predstavljaju plijen za mnoge grabljivice. Održavanje optimalnog broja jarebica u lovištu je stoga od izuzetne važnosti za:

Očuvanje ekosistema

Pravilno balansiranje broja jedinki jarebice osigurava da se resursi unutar lovišta pravilno koriste i da ne dolazi do prekomjerne eksploatacije hrane. Time se omogućava da svi organizmi u ekosistemu lovišta funkcionišu na održiv način, bez narušavanja prirodne ravnoteže.

-Regulacija broja predatora

Jarebice su plijen za mnoge predatore poput sokolova, jastrebova i lisica. Ukoliko se broj jarebica drži na optimalnom nivou, predatori neće migrirati iz lovišta u potrazi za hranom, što doprinosi stabilnosti i očuvanju cjelokupnog ekosistema.

Zdravlje i održivost populacije

Kroz kontrolisani unos jarebica iz uzgajališta, Društvo osigurava da se u lovištu nalaze zdrave jedinke koje doprinose očuvanju genetske raznovrsnosti i stabilnoj reprodukciji vrste. Optimalan broj jedinki takođe pomaže u sprečavanju širenja bolesti koje mogu nastati usljed prenamnoženosti.

Uzgoj divljači i njen unos u lovište predstavlja ključan aspekt održivog upravljanja prirodnim resursima i biodiverzitetom. Planovi Društva za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba iz Danilovgrada da proširi kapacitete fazanerije u 2025. godini i otvori uzgajalište jarebice predstavljaju važan korak ka očuvanju vrsta i održivosti ekosistema. Održavanje optimalnog broja jedinki, naročito jarebice, osigurava stabilnost ekosistema, omogućava zdravu reprodukciju i održava ravnotežu unutar lovišta. Ovaj pristup pomaže da se dugoročno zaštite i unaprijede prirodni resursi Crne Gore, osiguravajući održivost lovstva za buduće generacije.

Mjere sprečavanja šteta od divljači i na divljač

Mjere koje će Društvo, kao korisnik lovišta, preduzeti u cilju sprečavanja šteta od divljači i na divljač u lovištu su:

- kontakti sa stanovništvom radi sprečavanja šteta na imanjima
- održavanje populacije divljači na optimalnoj ili podnošljivoj brojnosti kontrolom lova
- prihrana divljači

Akcije vakcinisanja i kontrole odstrijeljenih lisica će se sprovesti i u lovnoj 2025. godini. Divljač obolijeva od raznih bolesti od kojih su neke prenosive, ne samo na drugu divljač već i na čovjeka. Uloga Društva ali i lovaca, je nezamjenjiva. Bolesna divljač se odstranjuje iz lovišta odstrijelom a odstrijeljena divljač se zakopava u jame za evisceraciju.

Kao i prethodnih godina i ove godine će Društvo aktivno raditi na prevenciji i suzbijanju Afričke kuge svinja kod divljih svinja.

Plan Društva za suzbijanje afričke kuge svinja kod divljih svinja (AKDS)

Afrička kuga svinja kod divljih svinja (AKDS) predstavlja ozbiljnu prijetnju za populacije divljih svinja i poljoprivrednih gazdinstava koji se bave svinjarstvom. Kao smrtonosna i vrlo zarazna bolest, AKDS ima velike ekonomske posljedice na stočarstvo, a takođe može destabilizovati populaciju divljih svinja, ključne vrste u ekosistemu. Društvo za uzgoj, zaštitu i lov divljači prepoznaje ozbiljnost ove bolesti i priprema niz preventivnih i kontrolnih mjera za suzbijanje njenog širenja.

Ovaj plan obuhvata aktivnosti koje će Društvo preduzimati u borbi protiv afričke kuge svinja kod divljih svinja.

1. Praćenje i dijagnostika divljih svinja

1.1. Kontinuirani monitoring populacije divljih svinja

Postavljanje kamera-zamki na ključnim lokacijama unutar lovišta za praćenje kretanja i ponašanja populacije divljih svinja.

Praćenje zdravstvenog stanja ulovljenih i uočenih jedinki kroz vizuelne znakove bolesti (letargija, kožni čirevi, promjene u ponašanju).

Redovno vođenje evidencije o broju i stanju ulovljenih divljih svinja, s posebnim fokusom na promjene u populaciji koje mogu ukazivati na pojavu bolesti.

1.2. Laboratorijska analiza uzoraka

Svi pronađeni uginuli primjerci divljih svinja biće odmah prijavljeni nadležnim institucijama i podvrgnuti laboratorijskoj analizi na AKDS.

Prikupljanje uzoraka (krv, organi) ulovljenih divljih svinja za preventivnu provjeru na prisutnost virusa.

Saradnja s veterinarskim službama kako bi se osiguralo brzo testiranje i dijagnoza u slučaju sumnje na AKDS.

2. Mjere prevencije širenja bolesti

2.1. Smanjenje gustoće populacije divljih svinja

Društvo će provoditi intenzivniji selektivni odstrijel divljih svinja, prema preporukama nadležnih tijela, kako bi se smanjila gustina populacije i time mogućnost širenja bolesti.

Organizacija dodatnih lovnih dana s naglaskom na ciljano smanjenje populacije divljih svinja u rizičnim područjima.

Kontrolisani lov s posebnim režimom za suzbijanje broja odraslih jedinki koje mogu prenijeti virus.

2.2. Kontrola hranjenja divljih svinja

Stroga zabrana prihranjivanja divljih svinja u lovištu, čime se smanjuje koncentracija životinja na jednom mjestu, što može pospješiti širenje virusa.

Uklanjanje hranilišta i solišta u područjima gdje je zabilježena pojava bolesti kako bi se spriječilo daljnje okupljanje divljih svinja.

2.3. Dezinfekcija i higijenske mjere

Obavezna dezinfekcija vozila, opreme i odjeće svih lovaca i članova Društva nakon lovačkih aktivnosti, kako bi se spriječio prenos virusa u druge regije.

Edukacija lovaca o higijenskim mjerama i pravilima za rukovanje divljim svinjama, s ciljem sprečavanja nenamjernog širenja bolesti.

3. Upravljanje bolesnim i uginulim jedinkama

3.1. Postupanje s bolesnim jedinkama

U slučaju uočavanja bolesnih ili sumnjivih jedinki, lovci su dužni odmah obavijestiti Društvo i veterinarsku službu te prekinuti sve lovne aktivnosti u tom području dok se ne sprovede pregled.

Uklanjanje svih bolesnih životinja iz lovišta prema uputstvima nadležnih tijela.

3.2. Zbrinjavanje uginulih jedinki

Strogo pridržavanje propisa o odlaganju leševa divljih svinja. Sve uginule jedinke moraju se prijaviti, a leševe treba zbrinuti u skladu s veterinarskim protokolima kako bi se spriječilo širenje virusa.

Postavljanje zamki za hvatanje potencijalno zaraženih životinja koje bi mogle doći u kontakt s uginulim jedinkama.

Redovno patroliranje lovišta u svrhu pretraživanja potencijalnih novih slučajeva uginuća.

4. Saradnja s nadležnim tijelima i institucijama

4.1. Koordinacija s veterinarskim službama

Bliska saradnja s lokalnim i državnim veterinarskim službama kako bi se brzo reagovalo na svaki sumnjiv slučaj pojave afričke kuge divljih svinja.

Pravovremena razmjena informacija s veterinarskim stanicama i laboratorijama o rezultatima ispitivanja na AKDS.

4.2. Prijavljivanje svih sumnjivih slučajeva

Društvo će redovno izvještavati nadležna tijela o stanju populacije divljih svinja i svim neobičnim pojavama, uključujući iznenadna uginuća ili promjene u ponašanju divljih svinja.

Svi članovi Društva biće edukovani o zakonskoj obavezi prijavljivanja svake sumnje na AKDS i saradnje s inspeksijskim službama.

4.3. Učestvovanje u nacionalnim i regionalnim programima

Društvo će aktivno učestvovati u svim nacionalnim i regionalnim programima i akcijama za suzbijanje afričke kuge divljih svinja.

Učestvovanje u edukativnim radionicama i seminarima o AKDS-u koje organizuju veterinarske i lovačke organizacije.

5. Edukacija članova i podizanje svijesti

5.1. Obuke i informativne kampanje

Društvo će organizovati redovne obuke za svoje članove o simptomima, prevenciji i postupanju u slučaju sumnje na AKDS.

Distribucija edukativnih materijala, letaka i instrukcija lovcima kako bi bili informisani o najsvježijim informacijama o širenju bolesti i mjerama zaštite.

Uvođenje edukativnih modela o AKDS-u u sve lovačke aktivnosti Društva, s posebnim naglaskom na prepoznavanje znakova bolesti i pravilno postupanje s ulovom.

5.2. Senzibilizacija lokalne zajednice

Edukacija lokalne zajednice i poljoprivrednika o važnosti suzbijanja afričke kuge divljih svinja i sprječavanja širenja bolesti s divljači na domaće svinje.

Uspostavljanje kontakta s uzgajivačima svinja kako bi se podigla svijest o mjerama sigurnosti i smanjenju rizika od prenošenja bolesti s divljači na domaće životinje.

6. Evaluacija i prilagođavanje mjera

6.1. Redovno praćenje učinkovitosti mjera

Društvo će redovno evaluirati provedene mjere kroz analizu broja prijavljenih slučajeva, laboratorijskih rezultata i stanja populacije divljih svinja.

Održavanje sastanaka s veterinarskim stručnjacima radi revizije i prilagođavanja mjera prema najnovijim informacijama i preporukama.

Suzbijanje afričke kuge divljih svinja zahtijeva kontinuiranu i odgovornu aktivnost Društva za uzgoj, zaštitu i lov divljači. Preventivne mjere, aktivno praćenje stanja populacije divljih svinja te bliska saradnja s veterinarskim i lovačkim tijelima ključni su za uspješno upravljanje rizicima koje donosi ova bolest.

3.1.4 Mjere uređenja lovišta

Mjere uređenja lovišta koje će Društvo kao korisnik lovišta preduzeti radi izgradnje i održavanja lovni objekata su:

- nabavka termalnog drone
- nabavka video nadzora/ kamera kojim će lovište biti pokriveno
- obnavljanje graničnih oznaka
- održavanje objekata koji će biti postavljeni za hranu (hranilica)
- uređenje i održavanje izvora i pojila, kao i održavanje prirodnih prostora gdje se zadržava voda
- održavanje pristupnih staza i puteva sa kojih se divljač može posmatrati
- izgradnja objekata za evisceraciju

3.2 Lovni zabrani

Lovište "Danilovgrad" pruža izvanredne mogućnosti za razvoj privrednog lovstva a u prvom redu organizovanjem domaćeg lova, a zatim i inostranog lova. Nezavisno od vrste lova isti se mora ograničiti prema unaprijed utvrđenom planu. Ove aktivnosti se odvijaju preko ustanovljavanja ZABRANA, koji po svom trajanju mogu biti trajni i privremeni. Ovo su obavezne aktivnosti u lovištu, koje proističu iz obaveza utvrđenih Zakonom o divljači i lovstvu, po kome se u zabranama mora nalaziti $\frac{1}{4}$ površine lovišta. Ta površina iznosi 10.657ha. Lovni zabrani su definisani u Lovnoj osnovi koju je Društvo donijelo za period od 01.04.2023. godine do 31.03.2033. godine.

3.2.1 Trajni zabrani

U lovištu postoji 1(jedna) **trajna** zabrana, koja je ustanovljena odlukama Upravnog odbora D.O.O. za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba " **DANILOVGRAD** ", i to:

- lovni zabran **DANILOVGRAD**, površine **5. 138ha** broj odluke **245/23**. Granica ovog trajnog zabrana polazi od Danilovgrada, ide preko mosta do raskrsnice kod stare benzinske pumpe, odakle, preko Pažića, Martinićkim putem, preko Gorice, Kule Lakića i Martinića ide do Buruma, na pružni prelaz. Od Buruma, jugoistočno, prugom, prema željezničkoj stanici Spuž, a odatle nastavlja prugom do mjesta Pričelje, do granice sa Podgoricom. Od Pričelja, granica ide u pravcu juga, granicom sa Podgoricom, preko rijeke Zete, do Veljeg Brda. Podnožjem Veljeg brda, u pravcu zapada, granica ide do puta Spuž - Grbe. Odatle, granica ide južno, putem Grbe - Daljam, do raskrsnice za Marezu, odakle skreće zapadno prema Klikovačama, a odatle južno putem Spuž – kružni tok u Bandićima, koji je dio bulevara Podgorica - Danilovgrad. Odatle, granica ide magistralom ka Danilovgradu do mosta na Sušici gdje koritom rijeke Sušice ide do mosta na Sušici u Orašju. Odatle, granica ide granicom prostornog plana, koritom rijeke Sušice, obuhvata kasarnu u Danilovgradu i ide do mjesta Branilovice, gdje izlazi na magistralni put Danilovgrad - Nikšić. Odatle magistralom, jugoistočno do kružnog toka u Danilovgradu odakle je i počela.

Ukupna površina pod **trajnim** zabranima iznosi **5. 138, 00 ha**.

Period 01.04.2023. – 31.03.2033. godine

3.2.2 Privremeni zabrani

Privremeni zabrani u periodu **01.04.2023. – 31.03.2028.** godine utvrđuju se u sledećim granicama:

- privremeni zabran **ŠTITOVO**, sa površinom od **2. 143 ha**, broj odluke **242/23**. Granica ovog zabrana počinje sa Žute grede, ide preko Lastvice, pa preko kote 1666 i Miljevca ide do katuna Crvena rupa, gdje se graniči sa lovištem " **Rovca** ". Sa tog mjesta granica se proteže sjeverozapadno, preko Grebenaca, na katun Rekočica, pa preko Mrčave do katuna Magline, odakle sjeveroistočno, preko Bijelog Omara, ide ka mjestu Kurozeb. Odatle, sjeverozapadno ide preko tromeđe opština Danilovgrad, Nikšić i Kolašin, odakle jugozapadno preko Piperske lokve, Suvog vrha ide na početnu tačku.

- privremeni zabran **PONIKVICE**, sa površinom od **3. 341 ha**, broj odluke **244/23**. Sa opštinske granice između Podgorice i Danilovgrada, u mjestu Ramov kiljen,

granica ide putem do Lakinih Lazina, a odatle putem do Vukotice. Od Vukotice, granica ide sjeverno, preko Strmca do Pejovog dola, a odatle starim putem do Ramedola. Odatle, preko Turije, do granice sa opštinom Nikšić, a odatle, sjeveroistočno, preko Lastvice i Miljevca, do Crvene rupe, na granici sa opštinom Kolašin. Odatle, granica ide južno preko Kolinog vrha i Ljute ide na Velji Rebrčnik, a odatle na početnu tačku.

Ukupna površina pod zabranima u ovom planskom periodu iznosi tačno **10. 622 ha**.

Privremeni zabrani u periodu **01.04. 2028. – 31.03. 2033.** godine utvrđuju se u sledećim granicama

- **zabran PREKORNICA**, sa ukupnom površinom od **5. 640 ha**, broj odluke **243/23**. Granica ovog lovnog zabrana polazi od sela Podvraće i ide šumom preko Konštice do katuna Stružnice, odakle ide ispod Gole strane do Ivanj Ubla. Granica sa Ivanj Ubla u pravcu sjevera podnožjem brda Marinkovine ka makadamskom putu koji vodi od Studenog prema Razmedolu. Sa ovog mjesta granica ide putem do raskrsnice na Stačinom brdu, odakle skreće ka zapadu i ispod Prekornice, sa sjeverne strane putem ide do granice sa opštinom Nikšić, iznad sela Morakovo. Odatle, duž administrativne granice sa opštinom Nikšić, u pravcu jugozapada granica ide do asfaltnog puta u mjestu Povija. Odatle, jugoistočno, asfaltnim putem ispod Donjeg manastira Sv. Vasilije Ostroški i dalje novim asfaltnim putem prema Danilovgradu, do mjesta Podvraće, do početne tačke.

Ukupna površina pod zabranima u ovom planskom periodu iznosi tačno **10. 778 ha**.

3.3 TERENI ZA OBUKU PASA

U okviru površina koje su iz bilo kog razloga zabranjene za lov, spadaju i površine za trening i obuku pasa. U tu svrhu je potrebno obilježiti te površine u iznosu od 5% površine lovišta " **Danilovgrad** ", a na osnovu Zakona o divljači i lovstvu, član 59.

Za vrijeme obuke i treniranja lovačkih pasa zabranjen je lov i uznemiravanje divljači i drugih životinjskih vrsta.

Za vrijeme obuke i treniranja lovačkih pasa zabranjeno je nošenje oružja.

Zabranjen je trening i obuka pasa u periodu od 01.03. – 30. 06. tekuće godine.

Posebno se izdvajaju površine za treninge i obuku pasa za pernatu i dlakavu divljač. Tereni za obuku pasa nalaze se:

- **pernata divljač:**

planirane su dvije lokacije:

1. lokacija **Vučica – Rova**
2. lokacija **Viško polje**

• dlakava divljač:

planirane su dvije lokacije:

1. lokacija **Gostilje – Vukotica**
2. lokacija **Studeno**

Potrebna promjena prostorija za rad i početak izgradnje Lovačkog doma u 2025. godini

Društvo za uzgoj, zaštitu i lov divljači Danilovgrad se već dugi niz godina suočava s neadekvatnim prostornim uslovima za obavljanje svojih aktivnosti. Prostorija koju Društvo trenutno koristi, veličine svega 12 m², nije zadovoljavajuća za potrebe članova i zaposlenih. Naša sadašnja prostorija nema osnovne uslove za rad – nema vodu, nema toalet, a ni minimalnu infrastrukturu koja bi omogućila normalno funkcionisanje. Ovi uslovi otežavaju svakodnevne aktivnosti Društva, kao i organizaciju sastanaka i događaja važnih za zajednicu lovaca i građane Danilovgrada.

S obzirom na ove probleme, Društvo je u 2025. godini odlučno da započne sa realizacijom dugoročno važnog projekta – izgradnje novog Lovačkog doma, objekta koji će zadovoljiti sve potrebe Društva, ali i postati centar okupljanja lovaca i ljubitelja prirode iz čitave regije.

***Potencijal novog Lovačkog doma**

Novi Lovački dom bi pružio prostor za sve ključne aktivnosti i unaprijedio rad Društva na više nivoa. Projekat izgradnje doma ne bi samo riješio trenutne prostorne probleme, već bi otvorio vrata za dalji razvoj, kako Društva, tako i cijele lovne zajednice.

Smještajni kapaciteti za inostrane lovce

S obzirom na rastući interes inostranih lovaca za naše lovište, novi Lovački dom planiramo opremiti smještajnim kapacitetima koji bi omogućili prijem inostranih lovaca tokom lovnih sezona. Ovaj smještaj bi bio od velike koristi ne samo za lovce, već i za lokalnu zajednicu, jer bi doprinosa razvoju lovnog turizma, što bi omogućilo dodatni prihod za Društvo i podstaklo lokalnu ekonomiju.

Kancelarije za zaposlene Društva

Novi Lovački dom bio bi opremljen kancelarijama za zaposlene Društva, čime bi se osigurali optimalni uslovi za rad, planiranje i koordinaciju aktivnosti. Trenutna prostorija nije dovoljno velika ni opremljena da bi omogućila efikasno funkcionisanje Društva, pa bi ove kancelarije značajno unaprijedile administrativne procese i operativne zadatke koji su ključni za održavanje i razvoj lovišta.

Uzgajalište za jarebice i fazanerija

Pored smještajnih kapaciteta i kancelarija, Lovački dom bi obuhvatao i uzgajalište za jarebice te fazaneriju. Ove aktivnosti su od suštinske važnosti za očuvanje i razvoj lovne divljači u našem regionu. Uzgajalište bi omogućilo Društvu da uzgaja i pušta u prirodu jarebice i fazane, čime bi se unaprijedile populacije ovih vrsta u lovištu, što je bitno za održivost ekosistema i razvoj lova.

*Svijest o kompleksnosti projekta

Svjesni smo da ovako veliki i kompleksni projekti ne mogu biti završeni u kratkom vremenskom roku. Realizacija izgradnje Lovačkog doma zahtijeva značajna finansijska sredstva, koordinaciju različitih resursa, kao i podršku zajednice. Društvo trenutno nema dovoljno sredstava da samostalno završi izgradnju doma u cjelosti, ali smo odlučni da, uz pomoć donacija, priloga od lovaca i sredstava iz našeg budžeta, započnemo ovaj važan projekat.

Tokom 2025. godine, cilj nam je započeti prve faze projekta – pripremu terena, izradu projektne dokumentacije i postavljanje temelja. Iako ne očekujemo da će dom biti završen u jednoj godini, početak radova bi bio važan korak ka ostvarenju našeg cilja. Kroz faznu izgradnju i angažovanje svih dostupnih resursa, vjerujemo da će projekat biti uspješno realizovan u narednim godinama.

*Značaj za lovce i građane Danilovgrada

Izgradnja novog Lovačkog doma nije važna samo za Društvo i naše članove – to je projekat od šireg društvenog značaja. Lovci i građani Danilovgrada zaslužuju adekvatan prostor za okupljanje, edukaciju i rekreaciju. Lovački dom bi postao mjesto gdje se organizuju radionice, predavanja i događaji vezani za očuvanje prirode, lov i zaštitu divljači. Pored toga, lovci i svi članovi zajednice bi imali priliku da se aktivno uključe u razvoj lovnog turizma, što bi donijelo korist cijelom regionu.

*Poziv na podršku i saradnju

Pozvaćemo sve lovce, građane Danilovgrada i širu javnost da podrže naš projekat izgradnje Lovačkog doma. Kroz donacije, volonterski rad i aktivno učešće, ovaj projekat može postati simbol zajedništva i posvećenosti očuvanju prirode i lovne tradicije. Sigurni smo da će svi koji vole prirodu prepoznati važnost ovog projekta i dati svoj doprinos njegovoj realizaciji.

Takođe privrednim subjektima i nevladinim organizacijama kako bismo osigurali dodatne izvore finansiranja i podrške. Kroz zajedničke napore, vjerujemo da možemo ostvariti viziju modernog, funkcionalnog i reprezentativnog Lovačkog doma, na ponos svih građana Danilovgrada.

Prostorije koje trenutno koristimo daleko su od onoga što nam je potrebno za normalno funkcionisanje i dalji razvoj Društva. Novi Lovački dom ne bi bio samo zgrada – bio bi simbol dugoročne posvećenosti našoj misiji očuvanja divljači, unapređenja lova i razvoja lovnog turizma u regionu. Iako smo svjesni da izgradnja doma neće biti završena u jednoj godini, započinjanje projekta u 2025. godini predstavlja ključni korak naprijed.

RIJEKA ZETA, PLANOVI ZA OČUVANJE RIJEKE ZETE UKOLIKO DRUŠTVO ZA UZGOJ, ZAŠTITU I LOV DIVLJAČI I RIBA DOBIJE PRIVREMENO NADLEŽNOST ČUVANJA RIBLJEG FONDA

OČUVANJE RIJEKE ZETE I PLANOVI ZA OPORAVAK RIBLJEG FONDA

Rijeka Zeta je glavna rijeka Nikšićkog polja. Nastala je od nekoliko stalnih i periodičnih vodotoka na prostoru Gornjeg polja od kojih su najvažniji Rastovac, Vidrovan, estavela

Gornjepoljski vir. Sakupljajući oko 30 većih i manjih vodotoka Nikšićkog polja do izgradnje vještačkih akumulacija, Zeta je kroz svoj prirodni ponor Slivlje (620 mnm) tekla kao ponornica da bi se ponovo javila kao izvor Perućica na 348mnm, spajajući se sa Glavom Zete (74,8 mnm) i Oboštičkim okom, formira Donju Zetu, koja do svojeg ušća u

Moraču (oko 30 mnm) kroz Bjelopavličku ravnicu ima tok od 50,9 km, Prosječna širina korita od 45-50 m (najveća širina korita je na području Slapa i iznosi 90 m). Donja Zeta teče kroz Bjelopavličku ravnicu kao isključivo ravničarska rijeka sa karakterističnim meandrima. Ukupan pad od Glave Zete do ušća je 44 m na 50,9 km, što je prosječno 0,86 m po km dužnom. Do svog ušća u Moraču, donja Zeta prima nekoliko pritoka od kojih je najvažnija Sušica, teče jugozapadnim i južnim obodom

Bjelopavličke ravnice u dužini od 15 km.

Prema klasifikaciji voda tj. zahtijevanom bonitetu vode rijeke Zete pripadaju A1SK1 klasi uzvodno od Brezovika (Vidrovan), a nizvodno od Brezovika do ušća u Moraču A2CK2 klasi (Duklov most, Danilovgrad i Vranjske njive). Kvalitet donjeg dijela Zete pokazuje dobro stanje, iako se vode nalaze po uticajem zagađivača - prvestveno ulaznih otpadnih voda naselja i spirnih voda okruženja. Temperature vode kreću se od 11-20°C.

Po mikrobiološkom kvalitetu vode pripadaju propisanoj β (beta) mezosaprobnoj zoni, drugoj klasi – II (Uredbom o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda (SL. ICG, br. 2/07). Kako se navodi u studiji zaštite zaštićenog prirodnog dobra dolina rijeke Zete stanje kvaliteta voda u 2018. godini bilo je bolje u odnosu na ostale, što se može pripisati većem vodostaju i meteorološkim uslovima.

Vrsta	Narodni naziv	Rijeka Zeta
<i>Alosa sp.</i>	Kubla	+
<i>Anguilla anguilla</i>	Jegulja	+
<i>Oncorhynchus mykiss</i>	Kalifornijska pastrmka	+
<i>Salmo farioides</i>	Potočna pastrmka	+
<i>Salmo marmoratus</i>	Glavatica	+
<i>Salmo zetensis</i>	Zetska mekousna	+ Annex II Habitat Direktive Naseljava samo rijeku Zetu. Kritično ugrožena
<i>Alburnoides ohridanus</i>	Ohridska ukljevica	+
<i>Alburnus scoranza</i>	Ukljeva	+
<i>Barbus rebeli</i>	Primorska mrena	+
<i>Carassius auratus</i>	Karaš, kinez	+
<i>Chondrostoma ohridanum</i>	Ohridski skobalj	+
<i>Gobio skadarensis</i>	Skadarska mrenica	+

<i>Pachychilon pictum</i>	Šaradan	+
<i>Phoxinus karsticus</i>	Gaovica	+
<i>Pseudorasbora parva</i>	Amurski čebačok	+
<i>Rhodeus amarus</i>	Gavčica	+
<i>Rutilus prespensis</i>	Žuti brćak	+
<i>Squalius platyceps</i>	Skadarski klen	+
<i>Telestes montenigrinus</i>	Mekiš	+
<i>Cobitis ohridana</i>	Vijun	+
<i>Barbatula zetensis</i>	Zetska brćica	+
<i>Gambusia holbrooki</i>	Gambuzija	+
<i>Salaria fluviatilis</i>	Rijećna babica	+
<i>Ninnigobius canestrinii</i>	Kanestrinijev glavoć	+
<i>Gasterosteus gymnurus</i>	Bodonja	+
Ukupno		25

Pregled vrsta riba zaštićenih nacionalnom i međunarodnom koje naseljavaju ribolovne vode Danilovgrada

Ime vrste		Status zaštite na nacionalnom nivou	Status ugroženosti i zaštite na međunarodnom nivou	Napomena
<i>Salmo farioides</i>	potoćna pastrmka		Annex II Habitat Direktive	Na Annex-u II Habitat Direktive navedena je kao <i>Salmo macrostigma</i> ali joj je taksonomski status nejasan. U Crnoj Gori se vodi kao <i>Salmo farioides</i> .

<i>Salmo marmoratus</i>	glavatica		Annex II Habitat Direktive	U Crnoj Gori – CR, zbog
-------------------------	-----------	--	----------------------------	-------------------------

				smanjenog areala i brojnosti.
<i>Salmo zetensis</i>	Zetska mekousna	+	Annex II Habitat Direktive	Naseljava samo rijeku Zetu. Kritično ugrožena
<i>Barbus rebeli</i>	Jadranska mrena		Annex II Habitat Direktive, Appendix III Bernske konvencije	Rijeka Zeta uzvodno do Danilovgrda i svim njenim pritokama, Cijevna (Marić St et al., 2010)
<i>Anguilla anguilla</i> (Linnaeus, 1758)	jegulja		EU direktivu o jegulji EC No. 1100/2007, CITES	Živi u rijeci Bojani, Skadarskom, Šaskom jezeru kao i malim jadranskim
				pritokama. U donjim tokovima Cijevne, Morače i Zete. (Hegediš et al., 1997; Marić & Milošević, 2011).

Osim gore navedenih vrsta koje imaju neki od nivoa zaštite na ovom mjestu treba pomenuti i vrste koje naseljavaju ovu regiju, a značajne su sa aspekta endemizma:

***Barbatula zetensis* – zetska brkica. Endemična vrsta sliva Skadarskog jezera.**

Nađena je u potoku Viš, pritoci Zete (Šorić, 2001), a rasprostranjena je u malim pritokama Skadarskog jezera, zatim u srednjem i donjem toku Morače, rijeci Zeti i njenim manjim pritokama (Marić i Milošević, 2011)

***Gobio skadarensis*– skadarska mrenica. Endemična vrsta sliva Skadarskoj jezera.**

Nađena je u rijeci Morači (donji tok i srednji do sastavaka sa Zetom) i Zeti gdje dopire

do Danilovgrada (Marić & Milošević, 2011) U Zeti je registrovana 5 km od Danilovgrada, u njenim pritokama Iverki, Brestnici i Sušici (Marić, 2019).

***Ninnigobius montenegrensis* –morački glavoč. Endem Skadarskog jezera.**

Opisana iz srednjeg toka rijeke Morače (Miler & Šanda, 2008), kasnije nađena u rijeci Zeti, Skadarskom jezeru (Malo blato) i rijeci Bojani u Albaniji (Miler i Šanda, 2009).

Gornja Zeta – Nikšićko polje

Na sledećoj tabeli dat je prikaz detektovanih vrsta riba u ovom sektoru a po istraživanim lokalitetima

Prikaz detektovanih vrsta po istraživanim lokalitetima u sektoru *Gornja Zeta – Nikšićko polje*

LOKALITET	<i>Salmo labrax</i>	<i>Phoxinus phoxinus</i>	<i>Squalius cephalus</i>
Brezovik	X	X	X
Duklov most	X	X	X

Donja Zeta Bjelopavlići – gornji tok

Na sledećoj tabeli dat je prikaz detektovanih vrsta riba u ovom sektoru a po istraživanim lokalitetima

Prikaz detektovanih vrsta po istraživanim lokalitetima u sektoru *Donja Zeta Bjelopavlići – gornji tok*

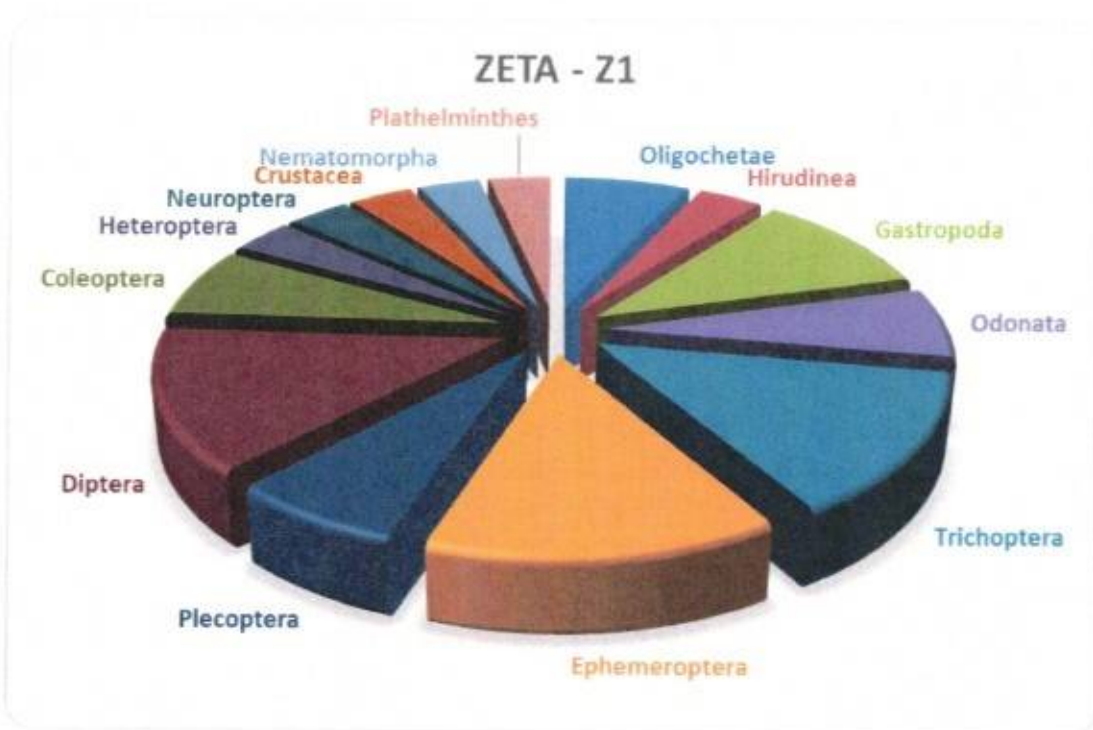
LOKALITET	<i>Salmo farioides</i>	<i>Barbus rebeli</i>	<i>Salmo marmoratus</i>	<i>Telestes montenigrinus</i>
Glava Zete	X			
Ostrvo	X	X	X	
Tunjevo	X	X		X

Donja Zeta Bjelopavlići – donji tok

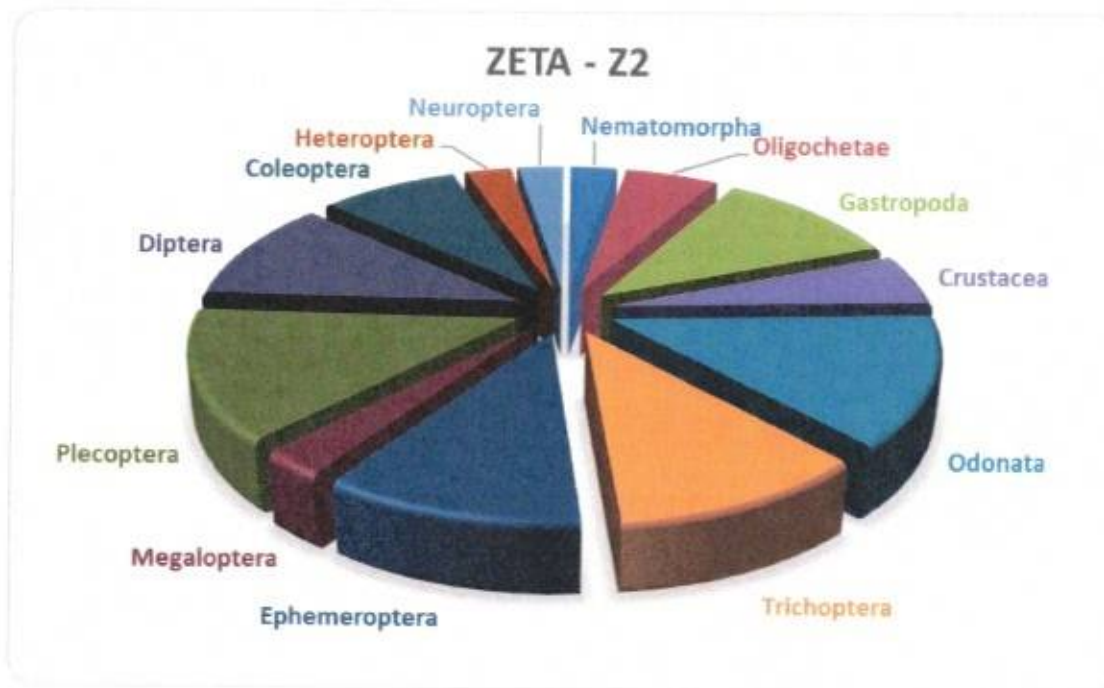
Na sledećoj tabeli dat je prikaz detektovanih vrsta riba u ovom sektoru a po istraživanim lokalitetima

Prikaz detektovanih vrsta po istraživanim lokalitetima u sektoru *Donja Zeta Bjelopavlići – donji tok*

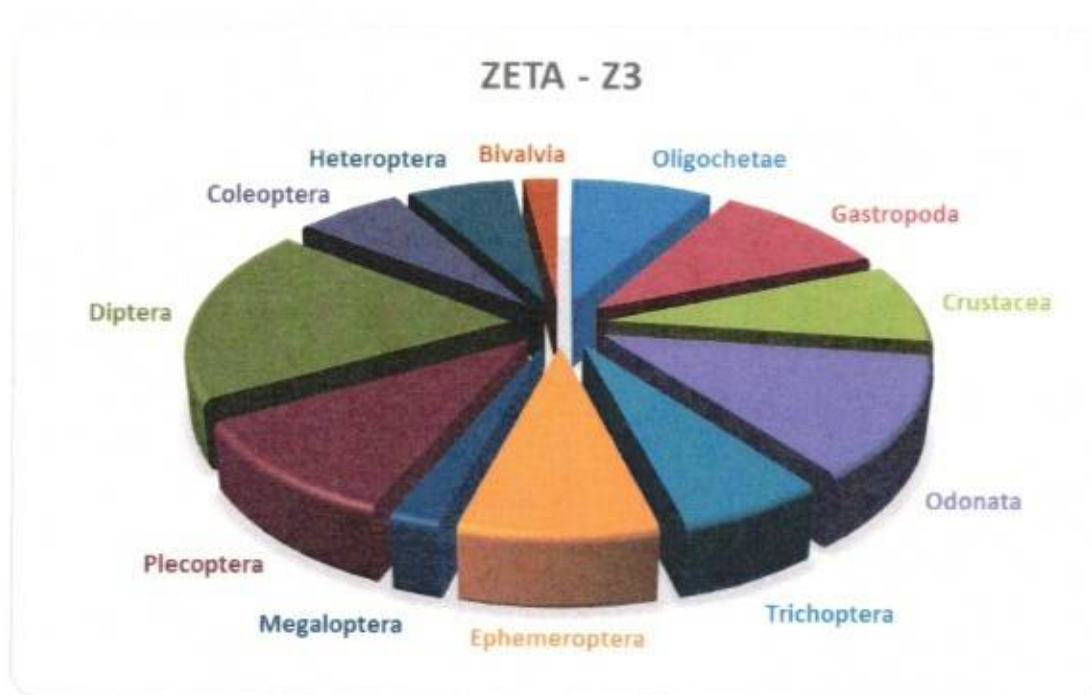
LOKALITETI	<i>Salmo farioides</i>	<i>Barbus rebeli</i>	<i>Squalius platyceps</i>	<i>Phoxinus phoxinus</i>	<i>Anguilla anguilla</i>	<i>Alburnus scoranza</i>
Danilovgrad	X	X	X	X	X	
Pričelje		X	X	X	X	X
Vranjske njive	X	X	X	X	X	
LOKALITETI	<i>Chnodrostoma ohridanum</i>	<i>Salmo marmoratus</i>	<i>Cobitis ohridana</i>	<i>Rutilus prespensis</i>	<i>Telestes Montenigrinus</i>	
Danilovgrad		X		X	X	
Pričelje	X		X	X	X	
Vranjske njive		X			X	

Odnos broja vrsta po grupama za Z1-Zeta Brezovik

Odnos broja vrsta po grupama za Lokalitet Z2 – Zeta Ostrvo

Odnos broja vrsta po grupama za Lokality Z2 – Zeta Pričelje

Zdravstveno stanje riba

Obradom uzoraka sakupljenih tokom istraživanja na predmetnim ribolovnim vodama nije konstatovana nijedna opasna zarazna bolest riba koja je navedena u Članu 47 stav 9 Zakona o veterinarstvu ("Službeni list CG", br.30/12i 48/15) i Zakona o Budžetu Crne Gore za 2016. godinu ("Službeni list CG", broj 79/15), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja. Iako naš zakon nalaže praćenje stanja populacija riba u ribnjacima registrovanih uzgajivača primjeri iz okruženja govore o širenju i na prirodne populacije stoga je pažnja posvećena i ovim bolestima.

Kako je tokom obrade materijala vršeno otvaranje trbušne duplje jedinki u cilju utvrđivanja pola izvršen je pregled ribe na prisustvo parazita. Na svim lokalitetima riba je bila zdrava i bez prisustva parazita. Ovo ne znači da su ribe bile u potpunosti bez parazita već da je njihova frekvencija pronalaženja bila zanemarljiva.

Predlog mjera zaštite autohtonih vrsta

Kao što je već istaknuto u prethodnim poglavljima, jadranski sliv Crne Gore naseljavaju brojne autohtone ali i endemične vrste. Ovdje su od najvećeg značaja ali samim tim i najugroženije pastrmske vrste (potočna pastrmka jadransko sliva, zetska mekousna i glavatica). Ostale autohtone vrste istraženog riječnog Sistema nalaze se u relativno dobrom stanju, što znači da su im populacije relativno brojne te ne postoji potreba za propisivanje nekih mjera koje bi imale za cilj poboljšanje njihovog stanja. U toku ovog istraživanja obavili smo i DNK testiranje pastrmki (mitohondrijska DNK) a koje su uzorkovane tokom istraživanja i konstatovali da se populacije i dalje sastoje od autohtonih filogenetskih linije i to:

- U Zeti kroz Nikšičko polje potočne pastrmke su bile Da1 haplotipa dunavske filogenetske linije
- U Zeti dalje potočne pastrmke su bile ADcs11 haplotipa jadranske filogenetske linije

Zetska mekousna – *Salmo zetensis*

Ova pastrmska vrsta je najugroženija vrsta ribe u Crnoj Gori. Tokom naših intenzivnih istraživanja na izradi ovih podataka, ali ni u toku nekih drugih istraživanja u prethodnih desetak godina, nismo imali ovu vrstu u ulovi. Na osnovu ankete među ribolovcima znamo da u poslednjih makar deset godina niko nije uhvatio niti prijavio ulov ove vrste. Smatramo da je kritično ugrožena i da se nalazi na samoj ivici istrebljenja.

Kako joj je rijeka Zeta osnovno stanište, naročito nizvodno od HE „Slap Zete“, postojala je nada da će nakon proglašenja Zete kao dijela zaštićenog područja doći do oporavka populacije ove vrste. Međutim desio se paradoks, zaštita i zabrana ribolova na rijeci Zeti imala je potpuni kontra efekat. Ovu zabranu su poštovali samo legalni ribolovci dok su krivolovcima bila širom otvorena vrata za krivolov jer nije bilo ni regularnih ribolovaca na vodi od kojih bi makar malo ustuknuli. To je i razlog za generalno vrlo loše stanje populacija i ostalih pastrmskih vrsta u ovoj rijeci koja po svom kapacitetu sredine treba da bude naša, po brojnosti populacija, najbolje pastrmska voda.

Zetska mekousna je nekada bila najbrojnija pastrmka rijeke Zete a mogla se loviti i u Morači, od sastavaka sa Zetom pa sve do pozicije Sportskog centra. Međutim, danas je situacija kompletno drugačija i ostaje samo nada da je od populacije ove vrste ostalo toliko da bi mogla da se oporavi.

Kako joj je brojnost toliko niska, eventualna mjera repopulacije ne bi dala željeni efekat jer postoji vrlo mala vjerovatnoća da bi se moglo uhvatiti nekoliko jedinki koje bi mogle da se iskoriste za vještački mrijest. U ovom momentu prvobitno bi moralo da se uvede red na rijeci . Dakle, taksativno predlažemo sledeće ukoliko nam nadležnosti Parka prirode budu privremeno prebačene a do oformljenja Parka prirode :

- Osposobiti i uspostaviti funkcionalnu ribočuvarsku službu

- Opremiti pripadnike ribočuvarske službe sa fiksnim kamerama za noćno snimanje i uvezati ovu službu sa stanicom Policije
- Nakon eventualnog oporavka populacije ove vrste do nivoa detektabilnosti napraviti plan i primijeniti mjere vještačkog mrijesta – repopulacije ove vrste

Glavatica – Salmo marmoratus

Ova vrsta predstavlja terminalnog predatora naših jadranskih vodotokova, pastrmska vrsta najvećeg porasta sa primjercima koji su nerijetko teški i preko 10 ili 15 kg i samim tim predstavlja jedan od najpoželjnijih trofeja sportskih ribolovaca.

Zbog svoje veličine ona je na žalost i jedan od željenih ulova krivolovaca te je zbog intenzivne upotrebe podvodne puške u prvom redu ali i struje, veoma prorijeđena.

Kako je ona još uvijek detektabilna u rijeci Zeti predlog je da se najozbiljnije razmisli o osnivanju repopulacionog centra za ovu vrstu. Stoga taksativno predlažemo sledeće:

- Osposobiti i uspostaviti funkcionalnu ribočuvarsku službu
- Opremiti pripadnike ribočuvarske službe sa fiksnim kamerama za noćno snimanje i uvezati ovu službu sa stanicom Policije
- Napraviti plan i primijeniti mjere vještačkog mrijesta i uzgoja – repopulacija ove vrste
- Povećati najmanju veličinu jedinki koja je dozvoljena za lov ove vrste na drugim rijekama kako bi se oporavila njena populacija
- Sprovesti oštre mjere borbe protiv krivolovaca sa podvodnom puškom kako bi se omogućio oporavak ove vrste

Potočna pastrmka - Salmo farioides

Potočna pastrmka je najabundantnija pastrmska vrsta u jadranskom slivu što je i pokazano kroz istraživanje za potrebe ovih ribolovnih osnova. Međutim, i ona je kao i prethodne dvije pastrmske vrste željen plijen krivolovaca koji je bukvalno trijebe u malim vodotokovima i u gornjim djelovima sliva većih rijeka.

Ova vrsta se relativno lako i brzo oporavlja tako da neke mjere uvijek daju dobre rezultate u vrlo kratkom vremenu (za dvije godine). Stoga predlažemo sledeće:

- Osposobiti i uspostaviti funkcionalnu ribočuvarsku službu
- Opremiti pripadnike ribočuvarske službe sa fiksnim kamerama za noćno snimanje i uvezati ovu službu sa stanicom Policije

- **Uvesti trogodišnji potpuni zabran ribolova na rijeci Mrtvici**
- Povećati najmanju veličinu jedinki koja je dozvoljena za lov ove vrste na drugim rijekama kako bi se oporavila njena populacija
- Sprovesti oštre mjere borbe protiv krivolovaca sa podvodnom puškom i strujom kako bi se omogućio oporavak ove vrste
- Poribljavanje adekvatnim materijalnom odgovarajuće genetike za naše jadranske vodotokove

MJERE ZA ZAŠTITU POSEBNIH RIBOLOVNIH PODRUČJA POVOLJNIH ZA MRIJEST, RAST I ISHRANU

U ovom dijelu daćemo sledećih nekoliko vidova zaštite koje sve imaju za cilj oporavak i održivo upravljanje ribama za svaku od cjelina:

- **Potpuni zabran ribolova** – za djelove vodotokova gdje smo konstatovali jako loše stanje i gdje je došlo do drastičnog pada u brojnosti ribolovno interesantnih vrsta ili do ugrožavanja njihovog opstanka (npr. zetska mekousna). Drugi razlog za postojanje ovakvog područje jeste da se ribama omogući neki prostor bez vještačke smrtnosti izazvane ribolovom, neka vrsta prirodnom repopulacionog centra, odakle će se ribe širiti kroz ribolovno područje
- **Ribolovni revir uhvati i pusti**– zone u kojima je moguć ribolov samo po principu uhvati i pusti i gdje je zabranjeno da se riba nosi van vode. U ovim područjima preporučujemo da Sportsko Ribolovna Društva propišu odštetni cjenovnik za kapitalne primjerke riba koje bi sportski ribolovac mogao da odnese kao trofej uz finansijsku nadoknadu. Npr. ukoliko ribolovac uhvati potočnu pastrmku dužine veće 45 cm ili glavaticu veće dužine od 90 cm može je uzeti uz plaćanje odštetnog cjenovnika koji bi definisalo Društvo.

Gornja Zeta – Nikšićko polje

U ovu cjelinu spada rijeka Zeta u svom dijelu tok kroz Nikšićko polje zajedno sa svojim pritokama u ovom dijelu toka. Kao što se vidi i iz podataka stanje ribljeg fonda, naročito populacija potočne pastrmke, je veoma loše te je potrebno sprovesti najmanje

dvogodišnji zabrana na cijelom toku . Takođe je preporučljivo da se u dijelu toka od mosta prema Brezoviku pa do Vidrovana uspostavi ribolovni revir po principu uhvati i pusti kako bi se nakon oporavka populacije riba iste i održale i kasnije proširile na nizvodne djelove rijeke Zete u Nikšićkom polju. Detalji su prikazani na sledećoj tabeli.

Ovaj dio Zete bi se čuvao u saradnji sa SRK Nikšić, jer je jako bitan oporavak ribljevog fonda ovdje kako bi se očuvao riblji fond u daljem toku rijeke.

Prikaz posebnih režima u sledećem petogodištu za cjelinu *Gornja Zeta – Nikšićko polje*

	I godina	II godina	III godina	IV godina	V godina
ZETA od mosta prema Brezoviku pa do Vidrovana	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Uhvati i pusti ribolovni revir	Uhvati i pusti ribolovni revir	Uhvati i pusti ribolovni revir
ZETA nizvodno od mosta prema Brezoviku pa do ulska u kanal	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Standardni režim ribolova	Standardni režim ribolova	Standardni režim ribolova

Donja Zeta Bjelopavlići – gornji tok

U ovu cjelinu spada rijeka Zeta sa svojim pritokama Obošticom i Rastokom, od izvorišta pa do visećeg mosta u selu Zagorak. I ovaj dio rijeke Zete je sa jako lošim stanjem ribljevog fonda iako se radi dijelu rijeke koja je nekada bila prepoznata po veoma gustim populacijama pastrmskih vrsta. Paradoksalno, od kada je ova rijeka stavljena pod režim zaštite dolazi do strmoglavog pada u brojnosti plemenitih vrsta riba, u prvom redu glavatice i potočne pastrmke a mekousna pastrmka u ovom dijelu rijeke nije uhvaćena skoro 15 godina, ili bar nama nije poznato to jeste ulov nije prijavljen. Kako prethodni lovostaj u trajanju od dvije godine nije dao nikakve rezultate već naprotiv, samo je sklonio legalne ribolovce sa vode i stvorio prostor za nekontrolisani krivolov, prvi i osnovni uslov jeste uspostavljanje operativne lovočuvarske službe, odnosno rendžerske službe jer se radi o zaštićenom području. Tek nakon toga mjere koje ćemo predložiti u sledećoj tabeli mogu imati nekog efekta i mogu biti osnova za oporavak ribljih populacija, u suprotnom ostaće mrtvo slovo na papiru.

Prikaz posebnih režima u sledećem petogodištu za cjelinu *Donja Zeta Bjelopavlići – gornji tok*

	I godina	II godina	III godina	IV godina	V godina
ZETA od ispusta HE „Perućica“ pa do izvorišta	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona
OBOŠTICA	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona	Mrestilišna zona
ZETA od Ostrva do visećeg mosta u selu Zagorak	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Uhvati i pusti ribolovni revir	Uhvati i pusti ribolovni revir
ZETA od od ispusta HE „Perućica“ pa do Ostrva	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Standardni režim ribolova	Standardni režim ribolova

Donja Zeta Bjelopavlići – donji tok

Ovaj dio rijeke Zete je takođe u sastavu zaštićenog područja ali je i on kao i uzvodni dio, makar kad su ribe u pitanju, od tada doživo potpuno razaranje od strane krivolovaca usled skoro pa nikakvog čuvanja i odsustva ili neaktivnosti rendžerske službe ovog područja. Kako bi u ovom dijelu populacija glavatice i zetske mekousne morala biti najgušća, a što svakako nije slučaj, predlažemo mjere koje jedno mogu dati rezultata i biti osnov za oporavak ribljih populacija u ovom dijelu rijeke Zete. Baš kao i kod uzvodne cjeline, uspostavljanje operativne lovočuvarske službe, odnosno rendžerske službe jer se radi o zaštićenom području, je osnovni i prvi preduslov da predložene mjere daju neki rezultat.

Prikaz posebnih režima u sledećem petogodištu za cjelinu *Donja Zeta Bjelopavlići – donji tok*

	I godina	II godina	III godina	IV godina	V godina
ZETA	Potpuni	Potpuni	Potpuni	Standardni	Standardni

kompletan tok od mosta u selu Zagorak pa do pa do restorana Djedovina	ribolovni zabran	ribolovni zabran	ribolovni zabran	režim ribolova	režim ribolova
ZETA u dijelu toka od Danilovgrada pa sve uzvodno do brane HE „Slap Zete“	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran
ZETA od ušća u rijeku Moraču pa do restorana Djedovina	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Potpuni ribolovni zabran	Uhvati i pusti ribolovni revir	Uhvati i pusti ribolovni revir

Vrste, količine i dinamika mogućeg poribljavanja

Vrste pogodne za poribljavanje

U skladu sa zakonom koji reguliše slatkovodno ribarstvo ali i zakona koji reguliše unos i promet stranih vrsta, crnogorski vodotoci se mogu poribljivati isključivo sa domaćim to jeste autohtonim vrstama.

Cjeline/vodotoci i vrste kojima se može vršiti poribljavanje

Cjelina/vodotok	Vrsta pogodna za poribljavanje
Goranj Zeta-Nikšićko polje	- Dunavska potočna pastrmka DA1 haplotipa
Donja Zeta Bjelopavlići - gornji tok	- Jadranska potočna pastrmka ADcs11 haplotipa - Glavatica AD+Prz haplotipa - Zetska mekousna AD-Z1 haplotipa
Donja Zeta Bjelopavlići - donji tok	- Jadranska potočna pastrmka ADcs11 haplotipa - Glavatica AD+Prz haplotipa

- Zetska mekousna AD-Z1 haplotipa

Količine i dinamika poribljavanja

U cilju očuvanja i unaprjeđenja ribljeg fonda na koje se odnosi ova studija kao i smanjenje ribolovnog pritiska na prirodne populacije nije dovoljno samo da se sprovedu mjere koje su predložene u prethodnom poglavlju broj 4 već i da se izvrši poribljavanje ovih vodotokova. Sa poribljavanjem će se povećati produkcija ovih ekosistema jer u njima postoji dovoljna količina hrane i prostora za dodatne količine ribe. Uvećanje brojnosti ribljih populacija je moguće postići i izuzteno restriktivnim mjerama kao što je sprovođenje strogog ribolovnog zabrana ali je ovako proces sporiji. Međutim, nakon sprovedenog strogog ribolovnog zabrana, smrtnost prirodnih populacije se ponovo drastično uvećava zbog novog uspostavljanja ribolova te poribljavanje ima za cilj i da se neutrališu ili smanje ovi negativni efekti po osnovni riblji fond. Na sledećoj tabeli je dat pregled vrsta i količina mlađi potrebnih za poribljavanje vodotokova na koje se odnosi ova studija.

Predložene vrste i količine za poribljavanje za 2025.

Vrsta ribe	Komada mlađi
Jadranska potočna pastrmka ADcs11 haplotipa	25000 - 30000
Dunavska potočna pastrmka DA1 haplotipa sa SRK NIKŠIĆ	1500
Glavatica AD+Prz haplotipa	25000 - 30000
Zetska mekousna AD-Z1 haplotipa	-

Napomena: Moguće je kombinovati po manju količinu jadranske potočne i glavatice

Poribljavanje je najbolje da se vrši sa mlađi veličine **12 do 15cm** jer na tom stadijumu još uvijek nije ugašen instinkt za lov pa ovakve ribice imaju najveću šansu za preživljavanje jednom kada se prebace iz ribnjaka u prirodnu sredinu. Dodatno, na ovom stadijumu vještačka sredina ribnjaka još uvijek nije izvršila selekciju mlađi pa je dobro da se one upravo tada prebace u prirodnu sredinu gdje će biti pod njenom selekcijom prilikom koje će preživjeti samo one koje su najpogodnije za konkretne

prirodne tokove. Predlažemo da se poribljavanj ovim materijalom vrši pred kraj proljeća kada prođu visoke vodeporijeklom od kiša i topljenja snjegova u planinama.

FINANSIJSKI PLAN DOO ZA UZGOJ, ZAŠTITU I LOV DIVLJAČI I RIBA DANILOVGRAD ZA 2025. GODINU

Prihodi		
1.	Prihod od članarina od domaćih lovaca	24.000,00€
2.	Prihodi od ino lova	3.420,00€
3.	Prihod od donacija za monitoring	5.000,00€
4.	Prihod iz budžeta Opštine	82.000,00€
5.	Prihod od Ministarstva, EPCG i zagađivača rijeke Zete a vezano za poribljavanje i za oporavak ribljeg fonda	20.000,00€
6.	Prihod od donacija za početak izgradnje Lovачkog doma u 2025.	50.000,00€
7.	Prihod od lova na fazansku divljač	2000,00€
8.	Prihod od dnevnih dozvola	1.000,00€
		187.420,00€

Rashodi		
1.	Komunalne usluge	40,84€
2.	Kancelarijski materijal	1.000,00€
3.	Troškovi električne energije	800,00€
4.	Troškovi goriva	5.000,00€
5.	Neto zarade i naknade	82.000,00€
6.	Naknade za Odbor direktora	6.933,24€
7.	Angažovanje lica po osnovu ugovora o djelu iz sredstava Društva	4.000,00€
8.	Troškovi telefonskih usluga	1.200,00€

9.	Održavanje osnovnih sredstava (registracije, opravke automobile, inkubatora, čamaca..)	3.500,00€
10.	Troškovi za proizvodnju fazana (hrana, vitamini i lijekovi)	1.400,00€
11.	Održavanje sajta https://lovackodg.me	1.200,00€
12.	Troškovi reprezentacije (Odlazak u Crvenku) i organizovanja manifestacija (Udicom za Zetu, Trka kajacima, akcija čišćenja korita rijeke Zete...)	2.500,00€
13.	Troškovi platnog prometa	600,00€
14.	Godišnja naknada na naplaćenu članarinu (Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, LSCG i Opštini)	650,00€
15.	Nabavka opreme (kamere, dron...)	6.000€
16.	Poribljavanje rijeke Zete	20.000,00 €
17.	Početak izgradnje Lovачkog doma	50.000,00€
		186.824,08 €

Izvršna direktorica
Manja Begović

DOO ZA UZGOJ, ZAŠTITU I LOV DIVLJAČI I RIBA DANILOVGRAD

Trg 9. Decembar

81410 Danilovgrad, Crna Gora

Tel: +382 68 104 777

Datum: 20.12.2024. BR: 398

w: <https://lovackodg.me> email: doolovackodg@gmail.com

ODLUKA ODBORA DIREKTORA

Predmet: Program rada sa finansijskim izvještajem za 2025. godinu

Odbor direktora je na sjednici održanoj 20.12.2024. godine sa tri glasa za usvojio Program rada sa finansijskim izvještajem za 2025. godinu.

Odboru su prisustvovali predsjednik Odbora, kao i dva člana odbora.

Predsjednik Odbora direktora

Živko Krivokapić

Crna Gora
Opština Danilovgrad
Sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu
i ruralni razvoj
Broj: 18-016/24- 224/1
Danilovgrad, 23.12.2024. godine

Trg 9. Decembar
81410 Danilovgrad, Crna Gora
Tel: +382 69 368 066
e-mail: poljoprivreda@danilovgrad.me

OPŠTINA DANILOVGRAD
n/r predsjednika, gospodina Aleksandra Grgurovića

PREDMET: Odgovor na zahtjev DOO Za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba Danilovgrad broj 399 od 23.12.2024. godine, u vezi Programa rada sa finansijskim planom za 2025. godinu br. 397 od 20.12.2024. godine.

Poštovani,

Sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i ruralni razvoj Opštine Danilovgrad je shodno članu 19 stav 1 alineja 22 Odluke o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Opštine Danilovgrad („Sl. list CG – opštinski propisi“, br. 8/23 od 16.02.2023. godine, 14/23 od 23.03.2023. godine, 23/23 od 12.05.2023. godine i 09/24 od 13.02.2024. godine) razmotrio Program rada sa finansijskim planom za 2025. godinu, za DOO Za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba Danilovgrad, broj 397 od 20.12.2024. godine, radi davanja mišljenja prije usvajanja istog na sjednici Skupštine opštine Danilovgrad.

Program rada sa finansijskim planom za 2025. godinu za DOO Za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba Danilovgrad za 2025. godinu donesen je Odlukom odbora direktora broj 398, na sjednici koja je održana 20.12.2024. godine.

Ukupan iznos opredeljenih sredstava iz budžeta Opštine Danilovgrad za 2025. godinu, na osnovu Predloga Odluke o budžetu Opštine Danilovgrad za 2025. godinu za DOO Za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba Danilovgrad, iznosi 82.000,00 € što je potvrđeno iz Sekretarijata za finansije i budžet.

Odbor direktora pomenutog društva je na sjednici održanoj 20.12.2024. godine, usvojio Program rada sa finansijskim izvještajem za 2025. godinu za DOO Za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba Danilovgrad.

Imajući u vidu naprijed navedeno smatramo da se Program rada sa finansijskim planom za 2025. godinu, za DOO Za uzgoj, zaštitu i lov divljači i riba Danilovgrad za 2025. godinu može razmatrati na skupštinskom zasijedanju.

S poštovanjem,

Dostavljeno:

- naslovu,
- u spise predmeta,
- a/a.

SEKRETAR
Darko Burić

Darko Burić